

A MIGRÁCIÓ MINT BIZTONSÁGPOLITIKAI PROBLÉMA¹

MIGRATION AS A SECURITY ISSUE

Tálas Péter

CSc, tudományos főmunkatárs, központvezető
Nemzeti Közszolgálati Egyetem Stratégiai Védelmi Kutatóközpont
talas.peter@uni-nke.hu

ÖSSZEFOGLALÁS

Jelen írás azt mutatja be röviden, miként vált a migráció a biztonsági tanulmányok tárgyává, majd áttekinti a nemzetközi migráció hagyományos és új, a globalizáció által keltett motívumait. Az írás befejező részében a nemzetközi migráció biztonsági kihívásként való kezelésének nehézségeiről szól a szerző, megállapítva, hogy bár a migráció biztonságpolitikai relevanciája már tudatosult a nemzetközi közösségben, attól azonban messze van, hogy olyan közösen kialakított megoldást dolgozzon ki, amelyben minden szereplő (a migráns, a kibocsátó és a befogadó ország) elfogadható mértékben és méltányosan részesül a migrációhoz kapcsolódó előnyökből és hátrányokból.

ABSTRACT

This analysis reveals how migration has become a subject of security studies, and overviews the traditional aspects of international migration as well as its relatively new features that were created by globalization. The final part discusses the difficulties of treating international migration as a security issue. The study argues that although the international community has already realized the security relevance of migration, it is far from a common solution, in which all actors (including migrants, countries of origin and host countries) would share the advantages and disadvantages of migration in a fair and acceptable manner.

Kulcsszavak: migráció, nemzetközi migráció, biztonság, biztonságpercepció, biztonságiasítás, globalizáció

Keywords: migration, international migration, security, security perception, securitization, globalization

¹ Jelen írás a szerzőnek a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 azonosító számú, „A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés” elnevezésű kiemelt projekt keretében a Nemzeti Közszolgálati Egyetem felkérésére elkészített tanulmányainak felhasználásával készült.

A migráció, amely végigkísérte az emberiség történetét, a 20. század utolsó harmadától vált viszonylag tömeges, természetes és növekvő világjelenséggé, s ezzel párhuzamosan került a biztonsági tanulmányok fókuszába is. A biztonságpolitikai szakirodalom alapvetően két szempontból kezdte biztonsági kihívásként tárgyalni a migrációt: egyrészt az államok biztonsága felől, azt hangsúlyozva, hogy a migráció ellenőrzése feletti kontroll elvesztésével sérülhet a nemzetállami szuverenitás, másrészt a humán biztonság keretében, az egyén biztonsága felől (Thompson, 2013). Ez utóbbit párhuzamosan azzal, hogy az 1970-es évek közepétől a migránsok között emelkedni kezdett a kényszer migránsok száma, akik aránya 2017-ben az ENSZ Gazdasági és Szociális Ügyek Főosztályának (UN DESA) és a Nemzetközi Migrációs Szervezetnek (IOM) az adatai alapján 26%-ot tett ki a nemzetközi migránsok között.

Fontos azonban jelezni, hogy a szakirodalomban mindmáig erősen vitatott, mi-
kor és milyen helyzetben indokolt a nemzetközi migráció biztonsági kérdésként való tárgyalása. E dilemma szorosan kötődik ahhoz, hogy a migráció olyan jelenség, amely egyszerre jelent lehetőséget és kihívást, amelynek előnyei és hátrányai egyaránt vannak. A kibocsátó, többnyire szegényebb országok számára például egyértelműen előnyt jelent, hogy kevesebb embert kell eltartaniuk, így csökken a rendelkezésükre álló erőforrásokot terhelő nyomás, a migránsok pedig megkeresett jövedelmük egy részét hazautalják. A kibocsátó országokat érintő hátrányok között említhetjük a fiatal, munkaképes, jó képességű és képzett populáció elvesztését, a családok szétszakadását, illetve azt, hogy a migráció következtében kiegyensúlyozatlanná válik a társadalmi korfa, és az otthon maradó idősek miatt nő a halálozási ráta. A migráció a befogadó országok számára is számos előnnyel járhat: olcsóbbá válhat a munkaerő, segíthet felszámolni a munkaerőhiányt, betölthetővé válnak a népszerűtlen, képzést nem igénylő, alacsony presztízsű munkakörök, sőt – kisebb számban ugyan, de – esetenként a magasabb képzést igénylő hiányszakmák is (például orvos), és a migránsok növelhetik a társadalom kulturális sokszínűségét is. Emellett gátat szabhat a lakosságcsökkenésnek és a társadalom elöregedésének. Hátrányként jelenhetnek meg viszont a nyelvi problémák, a kialakuló etnikai, vallási és kulturális feszültségek, az egészségügyi és lakhatási ellátórendszerek növekvő terhelése. Emellett a saját állampolgárok egy része elvesztheti munkahelyét a beáramló munkaerő miatt, illetve a migránsok megjelenése ösztönözheti a saját, jó képességű, képzett munkaerő elvándorlását is. A kép tehát korántsem fekete és fehér, mint azt a nemzetközi migrációs diskurzusban részt vevők gyakran állítják vagy látatják.

A modernkori történelmi tapasztalatok azt mutatják, hogy a migráció szinte kizárólag akkor vált biztonsági problémává, amikor annak következményeit az államok vagy államközösségek nem tudták kezelni. Hol azért, mert nem számoltak a migráció hosszabb távú társadalmi következményeivel, hol egyszerűen azért, mert olyan nagy tömegben érkeztek a migránsok, hogy a helyi adminiszt-

ráció képtelen volt a normál politika keretei között fogadni és letelepíteni őket. Döntő többségükben ez utóbbi miatt alakultak ki migrációs válságok a második világháború után. Például a Kelet-Közép-Európából kitelepített 12 millió német miatt 1945–50 között Németországban; 1947-ben a függetlenné váló Pakisztánból és Indiából menekülő 14 millió fő miatt. 1971-ben Indiában a bangladesi függetlenségi háború elől menekülő 10 millió bengáli miatt, illetve 1979–80-ban Pakisztánban az Afganisztánt a szovjet megszállást követően elhagyó 6,3 millió afgán menekült miatt. Hasonló jelenségnek lehettünk tanúi Malawiban, az 1976 és 1992 között zajló mozambiki polgárháború elől menekülő 5,7 millió mozambiki miatt, illetve 1992-ben Németországban és a volt Jugoszláviával szomszédos országokban a boszniai háború elől menekülő 2,5 millió muszlim és horvát nemzetiségű menekült miatt (DePillis et al., 2015). S persze ilyennek tekinthetjük a 2015-ös európai migrációs és menekültválságot is, amikor egyetlen év alatt több mint 1,22 millió első alkalommal menedéket kérő érkezett az Európai Unió területére. Részben ez utóbbi válság kapcsán szembesült a szélesebb európai közvélemény azzal is, hogy a migráció kezelése stratégiai szemléletet és hosszú távú elkötelezettséget igényel az államoktól annak érdekében, hogy következményei a későbbiekben se okozzanak biztonságpolitikai problémát. Jó példa erre a migránsok sikeres társadalmi integrációjának biztosítása, melyet az 1950–60-as években Európába települt vendégmunkástömegek esetében – átmenetinek gondolva itt-tartózkodásukat – nem tartottak kulcsfontosságú feladatnak a nyugat-európai országok, vagy legalábbis az erre vonatkozó törekvéseket nem vitték következetesen végig, s ezzel jelentősen megnehezítették leszármazottaik társadalmi integrációját is, melynek problémáival azonban a jelenlegi társadalmak szembesülnek (Hübschmann, 2015, 13–14.). A 2015-ös válság hatására látszik megerősödni az a szemlélet is az európai közvéleményben, hogy a kontinensek közötti nemzetközi migráció növekvő hullámaira nem elég Európa határainál reagálni (SVKK Nézőpontok, 2015).

A migrációval foglalkozó szakirodalom érthető módon, nem általában a nemzetközi migrációt, hanem elsősorban annak irreguláris formáját tartja biztonságpolitikai szempontból releváns jelenségnek (Wohlfeld, 2014, 64–65.). Az államok és társadalmak ugyanis szabadon eldönthetik, hogy kikkel akarnak vagy hajlandók együtt élni, s ideiglenes befogadási kötelezettségük csupán a kényszermigránsok nemzetközi jog által meghatározott típusaival szemben áll fenn. A reguláris migránsok – mint jeleztük – elsősorban abban az esetben okoznak biztonsági problémát, ha társadalmi integrációjuk sikertelennek bizonyul. A tapasztalatok alapján ez mindenekelőtt a nagyon eltérő kulturális háttérrel érkező migránsok esetében gyakori, különösen, ha kellően nagyszámú és elkülönült/elkülönített társadalmi csoportot alkotnak a befogadó társadalmon belül (Schönwälder, 2007). A társadalmi integráció sikere ugyanakkor erősen függ attól, hogy egy társadalom – mint (nemzeti) identitásközösség – miként tekint a szuverenitásra (territoriális vagy

etnikai-kulturális alapon), miként határozza meg a közösség és a közösséghez tartozó egyének viszonyát, s hol húzza meg saját politikai és kulturális közösségének határait – vagyis kit tekint idegennek (Csepeli–Örkény, 2017, 105.). A 2015-ös európai migrációs és menekültválság egyértelműen nyilvánvalóvá tette azt, hogy e tekintetben az Európai Unió társadalmi között is jelentős különbségek vannak.

A MIGRÁCIÓ HAGYOMÁNYOS ÉS ÚJ MOTÍVUMAIRÓL

A történelmi tapasztalatok alapján azt is tudjuk, hogy az emberek elvándorlásának számos általános motiváló oka van. Ilyen lehet a kedvező *természeti* feltételek és adottságok kedvezőtlené válása, ami bekövetkezhet az éghajlati viszonyok megváltozásával, természeti katasztrófák, geológiai változások, de közvetlen emberi beavatkozás miatt is. Az 1990-es évek elejétől egyre többen és egyre gyakrabban hívták fel a figyelmet arra, hogy a globális klímaváltozás a nemzetközi migráció egyik fontos kényszerítő tényezőjévé válik (Laczko–Ag-hazarm, 2009, 13–14.). 2005-ben a washingtoni Worldwatch Institute éves jelentése már külön alfejezetben foglalkozott a környezeti menekültek problémájával (Varga, 2005), az ENSZ Közgyűlése által 2016. szeptember 19-én elfogadott menekültekről és migránsokról szóló *New York-i Nyilatkozat* első pontja pedig már egyértelműen a migráció okai között sorolja fel az éghajlatváltozást és az ehhez köthető természeti katasztrófákat (UN A/RES/71/1, 2016). A klímaváltozás és a migráció összefüggéseinek fontosságát nemcsak az jelzi, hogy a kérdés napjainkra a nemzetközi politika egyik meghatározó témájává vált, de az is, hogy az éghajlatváltozás hatásai miatt kialakuló tartós aszályok, a vízhiány, valamint az árvizek már napjainkban is egyre több társadalmi konfliktust generálnak, jelentősen növelve az államok belső instabilitását. Ez utóbbiak kapcsán érdemes jelezni, hogy az éghajlatváltozás migrációs kényszerként való nemzetközi elfogadtatását még ma is igen nehézé teszi, hogy a környezet változása kezdetben legtöbbször a természeti erőforrásokért (például termőföldért, vízért) vívott helyi küzdelmekhez vezet, s ennek következtében a környezeti migránsokra gyakran e helyi konfliktusok és háborúk elől menekülő politikai menekülteként tekint a nemzetközi közvélemény.

A migrációnak lehetnek *gazdasági* okai is, amelyek közül a leggyakoribb és legjellemzőbb az alacsony életszínvonalú, alacsony jövedelmű, rossz egészségügyi helyzetben lévő elmaradott területekről a gazdaságilag prosperáló területekre történő elvándorlás. Lehetnek olyan *demográfiai, társadalmi és szociális* okai is, mint a túlnépesedés, a családegyesítés, a jobb tanulási lehetőség vagy a munkavállalás. Mivel a piacgazdaság nemzetközi méretekben hatalmas egyenlőtlenségeket okozott a világ különböző térségei között, napjaink nemzetközi migrációjának ez utóbbiak a leggyakoribb motiváló tényezői, amit jól érzékeltet az a

tény, hogy a migránsok között a 25–49 év közötti, munkaképes korosztály teszi ki a legnagyobb arányt. A külföldön dolgozó nemzetközi migránsok hazautalásai ugyanis igen komoly gazdasági tényezőt jelentenek az elmaradottabb térségek és országok számára, ráadásul ezek jóval magasabbak, mint például az ide áramló hivatalos fejlesztési segélyek (ODA, Official Development Assistance) összege, de jóval stabilabbak az elmaradott térségekbe érkező magánbefektetésekénél is (World Bank, 2017, 2.). A Világbank számításai szerint 2016-ban a migránsok fejlődő világba irányuló hazautalásainak teljes összege 429 milliárd dollárt tett ki. A legtöbb ilyen hazautalás Indiába (62,7) és Kínába (61) érkezett, de igen jelentős összegeket tettek ki a Fülöp-szigetekre (29,9), Mexikóba (28,5), Pakisztánba (19,8), Nigériába (19), Egyiptomba (16,6), Bangladesbe (13,7), Vietnamba (13,4) és Indonéziába (9,2) érkező hazautalások is. Egyes országok esetében a külföldön dolgozó migránsok hazautalásai meghatározó vagy legalábbis igen komoly tételt jelentenek az ország GDP-jén belül is. 2016-ban Kirgizisztán GDP-jében például 34,5%-ot tettek ki a migránsok hazautalásai, de jelentősek voltak Nepál, Libéria, Haiti, Tonga és Tádzsikisztán esetében is, hogy csak azokat az államokat említsük, ahol a hazautalások meghaladták az ország GDP-jének egynegyedét (World Bank, 2017, 1–3.). Az említett államok esetében a nemzetközi migráció – pontosabban az ebből származó haszon – az ország gazdasági biztonságának is komoly tényezője, s ilyen országok valószínűleg nagyobb számban vannak, hiszen a szakértői becslések szerint a tényleges beáramló összeg a hivatalos hazautalásoknál jelentősen nagyobb (Mohapatra–Ratha, 2011, 3.). A bevándorló munkavállalók hazautalásainak jelentőségét nem véletlenül hangsúlyozzuk: mivel sok helyen és sokszor a külföldi hazautalások jelentik az otthon maradt családok, családtagok egyetlen biztos bevételi forrását, az elvándorló csoportokat a többiek otthon maradásának zálogaként is értelmezhetjük (Marsai, 2016, 100.).

A migráció társadalmi okai közül külön érdemes megemlítenünk a demográfiai okokat. Nemcsak azért, mert a túlnépesedés, illetve a népességcsökkenés történetileg is fontos kiváltó okai voltak a migrációnak, hanem legfőképpen azért, mert egyrészt a szakértők szerint az európai államok csak a nemzetközi migráció révén kompenzálhatják népességfogyásukat és társadalmik elöregedését, másrészt mert ugyancsak a szakértők szerint az elkövetkezendő évtizedekben a demográfia lesz az Európába irányuló afrikai migráció egyik legfontosabb kiváltó oka.

Az európai népesség csökkenése az 1960-as évek megfigyelhető jelensége, s ennek mértéke az 1970-es évek közepén lépte át a népességfogyás szintjét. A teljes termékenységi arányszám (a szülőképes korú női népességre jutó születések átlaga) ugyanis ekkor lépte át a kontinensen a 2,1-es szintet, ami alatt a népességszám középtávú fennmaradása már nem biztosítható. S bár e mutatonak a csökkenése az ezredforduló évtizedében megállt, sőt azóta lassan növekszik, a jelenlegi 1,6-es szinttel Európa még mindig messze van attól, hogy belátható időn belül újra népességnövekedésről beszélhessünk a kontinensen. Mindezzel párhuzamo-

san – mivel az átlagos várható európai élettartam 1960 és 2015 között mintegy hét évvel kitolódott – nőtt az európai társadalmak átlagéletkora, s ezzel együtt növekedett az inaktív és csökkent az aktív, munkaképes korosztály. Az európai vezetők már a 2000-es évek elején felismerték, hogy a csökkenő lakosságú és idősödő társadalmakkal az európai államok csak egyre nagyobb erőfeszítések árán lesznek képesek fenntartani a korábban kialakított szociális hálóikat, egészségügyi és nyugdíjrendszereiket, illetve azt is, hogy e problémák orvoslására az egyik lehetséges és kézenfekvő megoldás a tervezett és szabályozott migráció (Colett, 2007).

A másik oldalon viszont a demográfiai előrejelzések szerint Afrika lakossága a 2017-es 1,25 milliárdról 2030-ra 1,7 milliárdra, 2050-re 2,52 milliárdra, 2100-re pedig 4,46 milliárdra növekszik (UN DESA, 2017, 1.). Ez, a 2017-es év 3,4%-os migrációs rátájával számolva, 2030-ra 57,9 millió, 2050-re 85,9 millió, 2100-ra 151,9 millió új afrikai nemzetközi migráns megjelenését vetíti előre, akik közül – szintén a 2017-es mutatókkal számolva – 2030-ban legalább 26,8 millió, 2050-ben 39,8 millió, 2100-ban pedig 70,5 millió kontinensek közötti migráns lesz. Amennyiben fennmaradna az afrikai migránsok jelenlegi kontinensek közötti eloszlása, úgy Európának 2030-ra 6,8 millió, 2050-re 10,1 millió, 2100-ra pedig 17,9 millió Afrikából érkező bevándorlóra kellene számítania, vagyis a kontinensek közötti afrikai migránsok mintegy negyedével. Fontos hangsúlyoznunk, hogy e számítást a 2017-es migrációs adatok alapján végeztük el, s nem vettünk, mert nem vehettünk figyelembe számos, a migráció dinamikáját befolyásoló jövőbeni tényezőt. Nem tudjuk például, hogy a népességnövekedéssel párhuzamosan növekszik-e, a jelenlegi szinten marad vagy csökken az afrikai kontinens és az afrikai államok lakosságmegtartó képessége? Arra sem tudunk pontos előrejelzést adni, változik-e, s ha igen, hogyan, az afrikai kivándorlók kontinensek közötti preferenciája? Sőt az is előfordulhat, hogy különböző tényezők következtében (például családtervezés, fogamzásgátlás, nők társadalmi szerepének növekedése, képzés stb.) a népesség-növekedés dinamikája Afrikában is lelassul (Sippel et al., 2011, 6.).

A fentiek kapcsán azonban hangsúlyozzuk, hogy mind a demográfiai, mind nemzetközi migrációs tendenciák gyorsan és közvetlenül nehezen befolyásolható jelenségek. Ezért már itt jelezni érdemes: Európa számára nem az a kérdés, hogy a jövőben több migráns érkezik-e, hanem az, hogy olyan személyek jutnak-e el a kontinensre, akiknek a nyelvtudása, képzettsége, kulturális háttere, hajlandósága lehetővé teszi a sikeres társadalmi integrációt és a munkaerőpiacra való belépést.

A 20. század második felében egyre gyakoribbá vált a *politikai* jellegű migráció, vagyis az emberek a hátrányos megkülönböztetés, az elnyomás, az üldöztetés és a fegyveres konfliktusok előli menekülése vagy vándorolása más területekre, illetve országba. Ez a folyamat 1990 után jelentősen felerősödött, részben az országokon belüli konfliktusok számának növekedése miatt, részben azért, mert napjainkban már a néhány száz fős fegyveres csoportok is tízezres nagyságren-

dű menekülthullámot képesek kiváltani. A telekommunikáció fejlődésének következtében a konfliktuszónák lakossága napjainkban általában már nem várja meg a fegyveresek érkezését, hanem tömegesen menekül el még azt megelőzően (Marsai, 2016, 105.). Ennek eredményeként, miközben a konfliktusok halálos áldozatainak száma 2000 óta jelentősen csökkent szerte a világon, a menekültek száma jelentősen nőtt (Roser, 2018). Korántsem váratlan és ok nélküli tehát, hogy napjainkban a nemzetközi migránsok több mint egynegyede menekült.

Ez a helyzet komoly kihívással szembesíti a nemzetközi biztonságért felelős politikusokat és nemzetközi intézményeket, s ezen belül azokat is, akik kezelhető szinten kívánják tartani a nemzetközi migrációt. A nemzetközi közösség és intézményei ugyanis hagyományosan elsősorban azoknak a konfliktusoknak a megoldására koncentrálnak, ahol kiterjedt – számos halálos áldozattal járó – fegyveres harcok, háborúk vagy polgárháborúk zajlanak, s kevésbé foglalkoznak azokkal az alacsonyabb szintű, kisebb méretű konfliktusokkal, amelyek kevés halálos, viszont sok menekült áldozattal járnak. Nemcsak, sőt nem elsősorban azért, mert ezt támogatja a jelenlegi nemzetközi jog, és az ilyen konfliktusok megoldásához rendelkeznek korábban is alkalmazott, hatékonynak vélt eszközökkel (a kezdődő konfliktusokat korán előre jelezni képes intézményekkel és konfliktusmegelőzési eszközökkel ugyanis elvileg már rendelkezünk), hanem mindenekelőtt azért, mert erre ösztönzi őket a nemzetközi és általában a hazai közvéleményük is. Vagyis mindenekelőtt a nemzetközi közvélemény szemléletének kellene változnia ahhoz, hogy az elsősorban menekült áldozatokkal járó konfliktusok is a gyorsan megoldandó problémák listáira kerüljenek, csökkentve ezzel a nemzetközi kényszermigránsok számát.

Végül, a migráció motiváló tényezői kapcsán érdemes rámutatni arra is, hogy napjaink migrációs mozgásainak van néhány olyan fontos és sajátos oka, amely csak részben köthető a biztonságához. A *globalizáció* folyamata ugyanis nem csupán felgyorsította és növelte a migrációt, de új motivációkkal egészítette ki az emberek tömeges mozgásának igényét. Ilyen új ok a világról beszerezhető *információk drasztikus növekedése*, ami azt eredményezte, hogy szemben a korábbi történelmi korszakokkal, a migránsoknak ma már nem a bizonytalan ismeretlenbe kell elindulniuk, hanem kiválaszthatják úti céljukat, megtervezhetik az oda való eljutást, sőt felvehetik a kapcsolatot ott élő honfitársaikkal is, akik segíthetnek előkészíteni az újak érkezését. Az információ növekedése és áramlásának globalizálódása következtében *láthatóbbá váltak* a világ különböző térségei között növekvő *demográfiai és gazdasági egyenlőtlenségek*, s azok a *politikai rendszerek közötti különbségek* is, amelyek alapvetően befolyásolják az emberek egyéni életminőségét. Ez az új ismeret szintén erős motivációja lett napjaink migrációjának (Ros et al., 2007). Emellett egyértelműen ösztönzően hatott a migrációra *a közlekedés bővülése, felgyorsulása és költségeinek csökkenése*, illetve a *pénzügyi tranzakciók felgyorsulása és globalizálódása* is.

A nemzetközi migrációra ösztönző, kényszerítő és motiváló tényezőkkel kapcsolatban összefoglalóan azt mondhatjuk, hogy ezek egy méretében bővülő és dinamikájában erősödő nemzetközi migrációt vetítenek előre az elkövetkezendő évtizedekre, amelynek kezelésére fel kell készülnie a világnak, ezen belül is elsősorban az ilyen migráció célkontinenseinek, ha el akarják kerülni a 2015-ben Európában kialakult válsághelyzethez hasonló migrációs krízisek rendszeres megismétlődését.

A NEMZETKÖZI MIGRÁCIÓ BIZTONSÁGI KIHÍVÁSKÉNT VALÓ KEZELÉSÉNEK NEHÉZSÉGEIRŐL

A globális biztonsági kihívások kezelését napjainkban sajátos kettősség jellemzi. Egyfelől a velük kapcsolatos fellépést elméletileg megkönnyíteni látszik, hogy e problémák kapcsán a világ legtöbb állama már felismerte azt aényt, hogy kezelésük a nemzetközi közösség közös rendkívüli intézkedéseit igényli. A migráció kapcsán jól jelzi ezt, hogy az ENSZ 193 tagállama által 2015 szeptemberében elfogadott Fenntartható Fejlesztési Célok 2030 (SDG 2030) keretprogram 17 fő célja közül 9 is érinti a nemzetközi migrációt, megjelölve azokat az alapproblémákat (3. Egészség és jólét, 4. Minőségi oktatás, 5. Nemek közötti egyenlőség, 8. Tisztességes munka és gazdasági növekedés, 10. Egyenlőtlenségek csökkentése, 11. Fenntartható városok és közösségek, 13. Fellépés az éghajlatváltozás ellen, 16. Békés társadalmak, 17. Partnerség a célok eléréséért), melyek megoldása a migrációt megfoszthatja biztonsági kihívás jellegétől (Appave–Sinha, 2017). Ez igen fontos előrelépés a nemzetközi migráció kezelése szempontjából, hiszen a 2000-ben hasonló körben elfogadott Millenniumi Fejlesztési Célokban (MGD) a migráció még nem szerepelt a közösen megoldandó problémák között. Másfelől viszont a nemzetközi közösséget államok alkotják, akiknek a globális kihívásokkal kapcsolatos közös rendkívüli intézkedések melletti tartós politikai elkötelezettségét a gyakorlatban döntően továbbra is nemzeti érdekeik határozzák meg, legfőképpen az, hogy az adott kihívás aktuálisan, rövid, illetve hosszú távon mennyiben és hogyan érinti őket. Nem véletlen tehát, hogy bár az MGD fő céljait illetően eredményeket könyvelhetett el a nemzetközi közösség, túlnyomó többségüket azonban mégsem sikerült elérni (MGD Report, 2015). Fennáll a veszélye tehát annak, hogy a migráció kezelése kapcsán is hasonló problémával kerülünk szembe, hiszen a jelenség – mint korábban jeleztük – az egyes földrészeket és országokat korántsem azonos mértékben és jelleggel érinti. Ráadásul előnyeiből és hátrányaiból – melyek időben eltérő ütemben, de akár egyidejűleg is megjelenhetnek – saját érdekében mindenki az előnyöket akarja majd kihasználni, a hátrányokat pedig törekszik minimalizálni, a gyakorlati tapasztalatok alapján nemegyszer a többiek kárára. A kezelés alapkérdése tehát elméletileg az, hogy képesek leszünk-e olyan megoldásokat találni, amelyek eredményeként minden

szereplő (a migráns, a kibocsátó, a befogadó is) elfogadható mértékben és méltányosan részesül a migrációhoz kapcsolódó előnyökből és hátrányokból.

A nemzetközi migráció említett módon való kezelését több tényező is megnehezíti. Egyrészt az, hogy migráció alapvetően mikroközösségi (családi) döntéseken és megfontolásokon alapuló cselekvés, amely csupán méreténél fogva alakul a nemzetállami kereteken túlmutató, nemzetközi méretű társadalmi jelenséggé. Vagyis korántsem biztos, hogy a kérdés globális vagy nemzetállami szempontból való megközelítése elégséges a jelenség mozgatórugóinak megértéséhez és kezeléséhez (Csepeli–Örkény, 2017, 116–117.). Másrészt egy társadalomnak a migrációhoz való viszonyát – miként azt már jeleztük – erőteljesen befolyásolja, hogy tagjai miként gondolkodnak a szuverenitásról, közösségük politikai és kulturális hatáiról, miként tekintenek államuk és társadalmuk aktuális helyzetére, illetve alapvetően milyenek az idegenekhez kapcsolódó attitűdjeik. Vagyis a migrációról kialakult társadalmi képet erőteljesen befolyásolják a társadalmi identitáshoz kapcsolódó szubjektív elemek. Ennek következtében a migráció – különösen annak nemzetközi és kontinensek közötti típusa – a biztonság több dimenziójára vonatkozóan is egyszerűen és könnyen biztonságiasítható (Adamson, 2006, 165–199.; Curley–Wong, 2008; Themistocleous, 2013). Ráadásul a nemzetközi migráció a biztonságnak azokat a dimenzióit érinti elsősorban – politikai, gazdasági, társadalmi –, ahol a leggyakrabban tapasztalhatjuk, hogy a biztonságiasítás eredményessége nem feltétlenül függ össze azzal, hogy a biztonságiasított kérdés mennyire jelent objektíve fenyegetést az adott közösség számára. Jól szemléltetik ezt az Eurobarometer felmérései, amelyek szerint 2015 után olyan uniós tagállamok lakossága is az első számú biztonsági kihívásnak tekintette a migrációt saját országára nézve (például: Észtország, Lettország, Csehország), amelyek a 2015-ös válság hatásaitól gyakorlatilag érintetlenek maradtak (Eurobarometer 85–88, 2016, 2017). Az ilyen társadalmi vélemények kialakulását valószínűleg megkönnyítette, hogy a nemzetközi migráció a politikai kommunikáció szintjén több, a biztonságot érintő egyéb jelenséggel is szoros oksági összefüggésbe helyezhető (például terrorizmus, munkanélküliség, vallási-kulturális különbségekből fakadó ellentétek), függetlenül attól, hogy a statisztikai adatok alapján valóban szoros kapcsolat mutatható-e ki a jelenségek között (Bagdonas et al., 2015, 7–124.; Androvičová, 2016; Tkaczyk, 2017; Beck, 2017). Végül külön problémát jelent, hogy a nemzetközi migrációt – méreteinél és kiváltó okainak jellegénél fogva – az államok csak tartós és közös összefogással képesek kezelni, mert többségük önmagában nem rendelkezik a kezeléshez szükséges hatékony eszközökkel és elégséges forrásokkal. Részben ennek eredménye, hogy a legtöbb állam a migráció kapcsán csak az őt érintő következmények kezelésére koncentrálnak (például határvédelemmel, menekülttáborok fenntartásával), a legtöbb esetben még akkor is, ha egyébként tisztában van azzal, hogy a jelenség kiváltó okainak visszaszorítása nélkül a kezelés nem lesz tartós és hatékony. A közös összefogás ugyanakkor csak az esetben lehet eredményes, ha a fellépésre azonos politikai célo-

kért kerül sor, amit ismét csak erőteljesen befolyásolnak a migrációval kapcsolatos társadalmi percepciók, legfőképpen az, hogy egy társadalom hol húzza meg azt a küszöbértéket, ahonnan biztonsági kihívásként tekint a jelenségre. Az Európai Unió belüli e tekintetben megmutatózó különbségek ugyancsak jól érzékelhetők a 2015-ös válság óta, s nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy a tagállamok olyan, a migráció kezelésében alapvető kérdések kapcsán sem voltak képesek megállapodni, mint a közös határvédelem, a migránsok befogadásának közös kritériumai vagy az unió területére érkező menekültek elosztása.

IRODALOM

- Adamson, F. B. (2006): Crossing Borders: International Migration and National Security. *International Security*, 31, 1, 165–199. DOI: 0.1162/isec.2006.31.1.165, http://www.academia.edu/5688436/Crossing_Borders_International_Migration_and_National_Security
- Androvičová, J. (2016): The Migration and Refugee Crisis in Political Discourse in Slovakia: Institutionalized Securitization and Moral Panic. *Acta Universitatis Carolinae Studia Territorialia* 2, 39–64. <http://stuter.fsv.cuni.cz/index.php/stuter/article/viewFile/722/620>
- Appave, G. – Sinha, N. (eds.) (2017): *Migration in the 2030 Agenda. International Organization for Migration*. https://publications.iom.int/system/files/pdf/migration_in_the_2030_agenda.pdf
- Bagdonas, A. – Veebel, V. – Lulle, A. et al. (2015): Securitization of Migration in the Baltic States. *Journal on Baltic Security Special Issue*, 1, 2, 7–124. <http://www.baltdefcol.org/files/files/JOBS/JOBS.01.2.pdf>
- Beck, M. (2017): Securitization of Refugees in Europe. *E-International Relations*, <http://www.e-ir.info/2017/09/18/securitization-of-refugees-in-europe/>
- Collett, E. (2007): *The 'Global Approach to Migration': Rhetoric Or Reality?* European Policy Center, Policy Brief November 2007. http://www.epc.eu/documents/uploads/339002765_Global%20Approach%20to%20Migration.pdf?doc_id=426
- Curley, M. G. – Wong S.-I. (eds.) (2008): *Security and Migration in Asia. The Dynamics of Securitization*. London–New York: Routledge
- Csepeli Gy. – Örkény A. (2017): Nemzet és migráció, E-tankönyv, Budapest, http://tatk.elte.hu/file/Csepeli-Orkeny_Nemzet_es_migrac.pdf
- DePillis, L. – Saluja, K. – Lu, D. (2015): A Visual Guide to 75 Years of Major Refugee Crises around the World. *The Washington Post*, 12, 21, <https://www.washingtonpost.com/graphics/world/historical-migrant-crisis/>
- Eurobarometer 85–88 (2016, 2017): Standard Eurobarometer 85 First Results 2016. május; Standard Eurobarometer 86 First Results 2016. november; Standard Eurobarometer 87 First Results, 2017. május; Standard Eurobarometer 88 First Results, 2017. november. <http://ec.europa.eu/comfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/index#p=1&instruments=STANDARD>
- Eurostat (2016): *Asylum in the EU Member States. Record Number of over 1.2 Million First Time Asylum Seekers Registered in 2015*. Eurostat, News Release 44/2016, <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7203832/3-04032016-AP-EN.pdf/790eba01-381c-4163-bcd2-a54959b99ed6>
- Hübschmann, Z. (2015): *Migrant Integration Programs: The Case of Germany. (Global Migration Research Paper No.11)* Genf: The Graduate Institute, Global Migration Center, http://repository.graduateinstitute.ch/record/292694/files/GMPRS_N11_2015_2.pdf

- IMR (2017): *International Migration Report 2017*. New York: United Nations Department of Economic and Social Affairs Population Division, <http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/migrationreport/docs/MigrationReport2017.pdf>
- IMR Highlights (2017): *International Migration Report 2017. Highlights*. New York: United Nations Department of Economic and Social Affairs Population Division, http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/migrationreport/docs/MigrationReport2017_Highlights.pdf
- Laczko, F. – Aghazarm, C. (2009): *Migration, Environment and Climate Change: Assessing the Evidence*. IOM, UNU-EH S, https://publications.iom.int/system/files/pdf/migration_and_environment.pdf
- Marsai V. (2016): A migrációs diskurzus margójára – Afrika mint kibocsátó régió. *Nemzet és Biztonság – Biztonságpolitikai Szemle*, 4, 96–127. <http://www.nemzetesbiztonsag.hu/letoltes.php?letolt=757>
- MGD Report (2015): *The Millennium Development Goals Report 2015*. New York: United Nations, [http://www.un.org/millenniumgoals/2015_MDG_Report/pdf/MDG%202015%20rev%20\(July%201\).pdf](http://www.un.org/millenniumgoals/2015_MDG_Report/pdf/MDG%202015%20rev%20(July%201).pdf)
- Mohapatra, S. – Ratha, D. (ed.) (2011): *Remittance Markets in Africa*. Washington DC: The World Bank http://siteresources.worldbank.org/EXTDECPROSPECTS/Resources/476882-1157133580628/RMA_FullReport.pdf
- Ros, A. – González, E. – Marín, A. et al. (2007): *Migration and Information Flows. A New Lens for the Study of Contemporary International Migration*. Universitat Oberta de Catalunya (UOC): Internet Interdisciplinary Institute (IN3), http://www.uoc.edu/in3/dt/eng/ros_gonzalez_marin_sow.pdf
- Roser, M. (2018): *War and Peace*. Published online at *OurWorldInData.org*. <https://ourworldindata.org/war-and-peace>
- Schönwälder, K. (ed.) (2007): *Residential Segregation and the Integration of Immigrants: Britain, the Netherlands and Sweden*. Discussion Paper Nr. SP IV 2007-602. Berlin, <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:39365/FULLTEXT01.pdf>
- Sippel, L. – Kiziak, T. – Woellert, F. et al. (2011): *Afrika demográfiai kihívásai. A fiatal népesség egyetlen esélye a fejlődésre*. Berlin-Institut für Bevölkerung und Entwicklung, https://www.berlin-institut.org/fileadmin/user_upload/Afrika/Afrika-ungarisch-final.pdf
- SVKK Nézőpontok (2015): *Javaslatok az európai menekültpolitika cselekvőképességének feloldásához*. 2, http://archiv.netk.uni-nke.hu/uploads/media_items/2015_2.original.pdf
- Themistocleous, A. (2013): *Securitizing Migration: Aspects and Critiques, The Globalized World Post*. <https://thewgpost.files.wordpress.com/2013/05/securitizing-migration-aspects-and-critiques-themistocleous-2013.pdf>
- Thompson, C. (2013): Frontiers and Threats: Should Transnational Migration Be Considered a Security Issue? *Global Policy*, 2013. november 20. <https://www.globalpolicyjournal.com/blog/20/11/2013/frontiers-and-threats-should-transnational-migration-be-considered-security-issue>
- Tkaczyk, M. (2017): Between Politicization and Securitization: Coverage of the European Migration Crisis in Czech Online News Media. *Communication Today*, 8, 2, 91–110. <https://www.communicationtoday.sk/download/22017/07.-TKACZYK-E28093-CT-2-2017.pdf>
- UN A/RES/71/1 (2016): *Resolution Adopted by the General Assembly on 19 September 2016. New York Declaration for Refugees and Migrants*. http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_71_1.pdf
- UN DESA (2015): *World Population Prospects. The 2015 Revision*. United Nations Department of Economic and Social Affairs Population Division. https://esa.un.org/unpd/wpp/publications/files/key_findings_wpp_2015.pdf

- UN DESA (2017): *World Population Prospects. Key findings & advance tables. 2017 Revision*. United Nations Department of Economic and Social Affairs Population Division. https://esa.un.org/unpd/wpp/publications/Files/WPP2017_KeyFindings.pdf
- UN DESA PD (2017): *United Nations Department of Economic and Social Affairs Population Division - International Migration*. <http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/data/estimates2/estimatesgraphs.shtml?2g2>
- Varga Éva (2005): *A világ helyzete 2005 – újrarendelt biztonság*. Budapest: Föld Napja Alapítvány, 2005
- Wohlfeld, M. (2014): Is Migration a Security Issue? In: Grech, O. – Wohlfeld, M. (eds): *Migration in the Mediterranean: Human Rights, Security and Development Perspectives*. Malta: MEDAC, 61–77. https://www.um.edu.mt/_data/assets/pdf_file/0018/232335/Chapter_6.pdf
- World Bank (2017): *Migration and Remittances. Recent Developments and Outlook. Special Topic: Global Compact on Migration*. World Bank, <http://pubdocs.worldbank.org/en/992371492706371662/MigrationandDevelopmentBrief27.pdf>